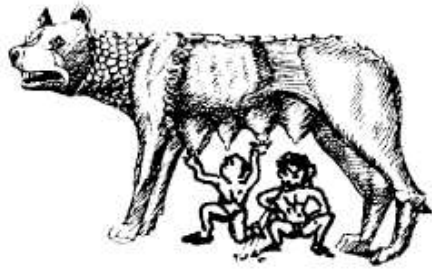

23rd Sydney Latin Summer School, 2017

University of Sydney, January 16-20, 2017

Level 4i

Ovid's Reduced and Expanded *Aeneid*
(extracts from *Met.* 13.623-14.608)

Instructor: Frances Muecke

Ovid's Reduced and Expanded *Aeneid* (extracts from *Met.* 13.623-14.608)

Frances Muecke

Ovid follows the structure of the *Aeneid*, but mainly puts in what he found Virgil left out when he borrowed from the *Odyssey* and leaves out himself most of the more famous books of the *Aeneid* (2, 4, 6). The *Odyssey* and the *Aeneid* have in common that they follow the journeys of the heroes after the Trojan war, and Ovid emphasizes episodes that show Aeneas following in Odysseus' footsteps. So it's important to refresh your knowledge of the *Odyssey* and the book that deals mainly with Aeneas' travels to Italy, *Aeneid* 3. Unfortunately we won't have time to read all the expansions in class but that doesn't stop you filling them in.

Helpful Reading

D.E. Hill, *Ovid Metamorphoses XIII-XV*, Warminster 2000 (edition, translation and brief commentary)

Ovid, *Metamorphoses. bk. XIV*, edited by K. Sara Myers, Cambridge 2009 (Green and Yellow Series).

A scholarly modern treatment is: Sophia Papaioannou, *Epic Succession and Dissension. Ovid, Metamorphoses 13.623-14.582 and the Reinvention of the Aeneid*. Berlin: Walter de Gruyter, 2005.

There are multiple new 'Companions' to Ovid and introductions to the *Metamorphoses*: one that treats the *Aeneid* is Joseph B. Solodow, *The World of Ovid's Metamorphoses*, Uni of North Carolina Press 1988.

Programme (more or less)

Monday

13.623-682 (see *Aen.* 2.634-804, 3.73-120)

Tuesday

13.705-37, 14.1-7, 75-115 (*Aen.* 3, 6)

Wednesday

14.116-76 (*Aen.* 3)

Thursday

14.441-82, 512-41 (*Aen.* 7, 8)

Friday

14.542-608 (*Aen.* 9, 10, 12)

Texts

13.623-682

a) Non tamen eversam Troiae cum moenibus esse
spem quoque fata sinunt: sacra et, sacra altera, patrem
fert umeris, venerabile onus, Cythereius heros. 625
de tantis opibus praedam pius eligit illam
Ascaniumque suum profugaque per aequora classe
fertur ab Antandro scelerataque limina Thracum
et Polydoreo manantem sanguine terram
linquit et utilibus ventis aestuque secundo 630
intrat Apollineam sociis comitantibus urbem.
hunc Anius, quo rege homines, antistite Phoebus
rite colebatur, temploque domoque recepit
urbemque ostendit delubraque nota duasque
Latona quondam stirpes pariente retentas. 635
ture dato flammis vinoque in tura profuso
caesarumque boum fibris de more crematis
regia tecta petunt, positique tapetibus altis
munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
tum pius Anchises: 'o Phoebi lecte sacerdos, 640
fallor, an et natum, cum primum haec moenia vidi,
bisque duas natas, quantum reminiscor, habebas?'
huic Anius niveis circumdata tempora vittis
concutiens et tristis ait: 'non falleris, heros
maxime; vidisti natorum quinque parentem, 645
quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
paene vides orbem. quod enim mihi filius absens
auxilium, quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet pro patre locumque et regna tenentem?
Delius augurium dedit huic, dedit altera Liber 650
femineae stirpi voto maiora fideque
munera: nam tactu natarum cuncta mearum
in segetem laticemque meri canaeque Minervae
transformabantur, divesque erat usus in illis.
hoc ubi cognovit Troiae populator Atrides, 655
(ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
nos quoque parte putes), armorum viribus usus
abstrahit invitas gremio genitoris alantque
imperat Argolicam caelesti munere classem.
effugiunt, quo quaeque potest: Euboea duabus 660
et totidem natis Andros fraterna petita est.
miles adest et, ni dedantur, bella minatur:
victa metu pietas consortia corpora poenae
dedit; et timido possis ignoscere fratri:
non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron, 665
Hector erat, per quem decimum durastis in annum.
iamque parabantur captivis vincla lacertis:
illae tollentes etiamnum libera caelo
bracchia "Bacche pater, fer opem!" dixere, tulitque

muneris auctor opem, Æsi miro perdere more 670
 ferre vocatur opem, nec qua ratione figuram
 perdiderint, potui scire aut nunc dicere possum;
 summa mali nota est: pennas sumpsere tuaeque
 coniugis in volucres, niveas abiere columbas.'
 Talibus atque aliis postquam convivium dictis 675
 inplerunt, mensa somnum petiere remota
 cumque die surgunt adeuntque oracula Phoebi,
 qui petere antiquam matrem cognataque iussit
 litora; prosequitur rex et dat munus ituris,
 Anchisae sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti, 680
 cratera Aeneae, quem quondam transtulit illi
 hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris:

b)

13.705-37

i) Inde recordati Teucros a sanguine Teucris 705
 ducere principium Creten tenuere locique
 ferre diu nequiere Iovem centumque relictis
 urbibus Ausonios optant contingere portus,
 saevit hiems iactatque viros, Strophadumque receptos
 portibus infidis exterruit ales Aello. 710
 et iam Dulichios portus Ithacamque Samonque
 Neritiasque domus, regnum fallacis Ulixidis,
 praeter erant vecti: certatam lite deorum
 Ambraciam versique vident sub imagine saxum
 iudicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota est, 715
 vocalemque sua terram Dodonida quercu
 Chaoniosque sinus, ubi nati rege Molosso
 inopia subiectis fugere incendia pennis.
 Proxima Phaeacum felicibus obsita pomis
 rura petunt, Epiros ab his regnataque vati 720
 Buthrotos Phrygio simulataque Troia tenetur;
 inde futurorum certi, quae cuncta fideli
 Priamides Helenus monitu praedixerat, intrant
 Sicaniam: tribus haec excurrit in aequora linguis,
 e quibus imbriferos est versa Pachynos ad austros, 725
 mollibus oppositum zephyris Lilybaeon, ad arctos
 aequoris expertes spectat boreanque Peloros.
 hac subeunt Teucris, et remis aestuque secundo
 sub noctem potitur Zanclaea classis harena:
 Scylla latus dextrum, laevum inrequieta Charybdis 730
 infestat; vorat haec raptas revomitque carinas,
 illa feris atram canibus succingitur alvum,
 virginis ora gerens, et, si non omnia vates
 ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo:
 hanc multi petiere proci, quibus illa repulsis 735
 ad pelagi nymphas, pelagi gratissima nymphis,
 ibat et elusos iuvenum narrabat amores.

14.1-7

ii) Iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen
arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri,
nescia nec quicquam iunctis debentia bubus
liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum,
liquerat et Zanclen adversaque moenia Regi 5
navifragumque fretum, gemino quod litore pressum
Ausoniae Siculaeque tenet confinia terrae.

14.75-115

iii) Hunc ubi Troianae remis avidamque Charybdin 75
evicere rates, cum iam prope litus adessent
Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.
excipit Aenean illic animoque domoque
non bene discidium Phrygii latura mariti
Sidonis; inque pyra sacri sub imagine facta 80
incubuit ferro deceptaque decipit omnes.
rursus harenosae fugiens nova moenia terrae
ad sedemque Erycis fidumque relatus Acesten
sacrificat tumulumque sui genitoris honorat.
quasque rates Iris Iunonia paene cremarat, 85
solvit et Hippotadae regnum terrasque calenti
sulphure fumantis Acheloiadumque relinquit
Sirenum scopulos, orbataque praeside pinus
Inarimen Prochytenque legit sterilique locatas
colle Pitheculas, habitantum nomine dictas. 90
quippe deum genitor, fraudem et periuria quondam
Cercopum exosus gentisque admissa dolosae,
in deforme viros animal mutavit, ut idem
dissimiles homini possent similesque videri,
membraque contraxit naresque a fronte resimas 95
contudit et rugis peraravit anilibus ora
totaque velatos flamenti corpora villo
misit in has sedes nec non prius abstulit usum
verborum et natae dira in periuria linguae;
posse queri tantum rauco stridore reliquit. 100
Has ubi praeteriit et Parthenopeia dextra
moenia deseruit, laeva de parte canori
Aeolidae tumulum et, loca feta palustribus ulvis,
litora Cumarum vivacisque antra Sibyllae
intrat et, ut manes adeat per Averna paternos, 105
orat. at illa diu vultum tellure moratum
erexit tandemque deo furibunda recepto
'magna petis,' dixit, 'vir factis maxime, cuius
dextera per ferrum, pietas spectata per ignes.
pone tamen, Troiane, metum: potiere petitis 110
Elysiasque domos et regna novissima mundi
me duce cognosces simulacraque cara parentis.
in via virtuti nulla est via.' dixit et auro

fulgentem ramum silva Iunonis Avernae
monstravit iussitque suo divellere trunco. 115

c)
14.116-76
paruit Aeneas et formidabilis Orci
vidit opes atavosque suos umbramque senilem
magnanimi Anchisae; didicit quoque iura locorum,
quaeque novis essent adeunda pericula bellis.
inde ferens lassos averso tramite passus 120
cum duce Cumaea mollit sermone laborem.
dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
'seu dea tu praesens, seu dis gratissima,' dixit,
'numinis instar eris semper mihi, meque fatebor
muneris esse tui, quae me loca mortis adire, 125
quae loca me visae voluisti evadere mortis.
pro quibus aérias meritis evectus ad auras
templa tibi statuam, tribuam tibi turis honores.'
respicit hunc vates et suspiratibus haustis
'nec dea sum,' dixit 'nec sacri turis honore 130
humanum dignare caput, neu nescius erres,
lux aeterna mihi carituraque fine dabatur,
si mea virginitas Phoebō patuisset amanti.
dum tamen hanc sperat, dum praecorumpere donis
me cupit, "elige," ait "virgo Cumaea, quid optes: 135
optatis potiere tuis." ego pulveris hausti
ostendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
tot mihi natales contingere vana rogavi;
excidit, ut peterem iuvenes quoque protinus annos.
hos tamen ille mihi dabat aeternamque iuventam, 140
si Venerem paterer: contempto munere Phoebi
innuba permaneo; sed iam felicitior aetas
terga dedit, tremuloque gradu venit aegra senectus,
quae patiēda diu est. nam iam mihi saecula septem
acta, tamen superest, numeros ut pulveris aequem, 145
ter centum messes, ter centum musta videre.
tempus erit, cum de tanto me corpore parvam
longa dies faciet, consumptaque membra senecta
ad minimum redigentur onus: nec amata videbor
nec placuisse deo, Phoebus quoque forsitan ipse 150
vel non cognoscet, vel dilexisse negabit:
usque adeo mutata ferar nullique videnda,
voce tamen noscar; vocem mihi fata relinquent.'

Talia convexum per iter memorante Sibylla
sedibus Euboicam Stygiis emergit in urbem 155
Troius Aeneas sacrisque ex more litatis
litora adit nondum nutricis habentia nomen.
hic quoque substiterat post taedia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulixis.
desertum quondam mediis qui rupibus Aetnae 160

noscit Achaemeniden improvisoque repertum
 vivere miratus, 'qui te casusve deusve
 servat, Achaemenide? cur' inquit 'barbara Graium
 prora vehit? petitur vestra quae terra carina?'
 talia quaerenti, iam non hirsutus amictu, 165
 iam suus et spinis conserto tegmine nullis,
 fatur Achaemenides: 'iterum Polyphemon et illos
 adspiciam fluidos humano sanguine rictus,
 hac mihi si potior domus est Ithaceque carina,
 si minus Aenean veneror genitore, nec umquam 170
 esse satis potero, praestem licet omnia, gratus.
 quod loquor et spiro caelumque et sidera solis
 respicio, possimne ingratus et inmemor esse?
 ille dedit, quod non anima haec Cyclopi in ora
 venit, et ut iam nunc lumen vitale relinquam, 175
 aut tumulo aut certe non illa condar in alvo.

d)

14.441-82

i) Finierat Macareus, urnaque Aeneia nutrix
 condita marmorea tumulo breve carmen habebat
 hic : me : caietam : notae : pietatis : alumnus
 ereptam : argolico : quo : debuit : igne : cremavit
 solvitur herboso religatus ab aggere funis, 445
 et procul insidias infamataeque relinquunt
 tecta deae lucosque petunt, ubi nubilus umbra
 in mare cum flava prorumpit Thybris harena;
 Faunigenaeque domo potitur nataque Latini,
 non sine Marte tamen. bellum cum gente feroci 450
 suscipitur, pactaque furit pro coniuge Turnus.
 concurrat Latio Tyrrhenia tota, diuque
 ardua sollicitis victoria quaeritur armis.
 auget uterque suas externo robore vires,
 et multi Rutulos, multi Troiana tuentur 455
 castra, neque Aeneas Euandri ad moenia frustra,
 at Venulus frustra profugi Diomedis ad urbem
 venerat: ille quidem sub Iapyge maxima Dauno
 moenia condiderat dotaliaque arva tenebat;
 sed Venulus Turni postquam mandata peregit 460
 auxiliumque petit, vires Aetolius heros
 excusat: nec se aut soceri committere pugnae
 velle sui populos, aut quos e gente suorum
 armet habere ullos, 'neve haec commenta putetis,
 admonitu quamquam luctus renoventur amari, 465
 perpetiar memorare tamen. postquam alta cremata est
 Ilios, et Danaas paverunt Pergama flammis,
 Naryciusque heros, a virgine virgine rapta,
 quam meruit poenam solus, digessit in omnes,
 spargimur et ventis inimica per aequora rapti 470

fulmina, noctem, imbres, iram caelique marisque
perpetimur Danai cumulumque Capherea cladis,
neve morer referens tristes ex ordine casus,
Graecia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
me tamen armiferae servatum cura Minervae 475
fluctibus eripuit, patriis sed rursus ab agris
pellor, et antiquo memores de vulnere poenas
exigit alma Venus, tantosque per alta labores
aequora sustinui, tantos terrestribus armis,
ut mihi felices sint illi saepe vocati, 480
quos communis hiems inportunusque Caphereus
mersit aquis, vellemque horum pars una fuissem.

14.512-41

ii) Hactenus Oenides, Venulus Calydonia regna
Peucetiosque sinus Messapiaque arva relinquit.
in quibus antra videt, quae, multa nubila silva
et levibus cannis latitantia semicaper Pan 515
nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore nymphae.
Apulus has illa pastor regione fugatas
terrui et primo subita formidine movit,
mox, ubi mens rediit et contempsero sequentem,
ad numerum motis pedibus duxere choreas; 520
inprobat has pastor saltuque imitatus agresti
addidit obscenis convicia rustica dictis,
nec prius os tacuit, quam guttura condidit arbor:
arbor enim est, suoque licet cognoscere mores.
quippe notam linguae baxis oleaster amaris 525
exhibet: asperitas verborum cessit in illa.

Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
arma Aetola sibi, Rutuli sine viribus illis
bella instructa gerunt, multumque ab utraque cruoris
parte datur; fert ecce avidas in pinea Turnus 530
texta faces, ignesque timent, quibus unda pepercit.
iamque picem et ceras alimentaue cetera flammae
Mulciber urebat perque altum ad carbasa malum
ibat, et incurvae fumabant transtra carinae,
cum memor has pinus Idaeo vertice caesas 535
sancta deum genetrix tinnitibus aera pulsi
aeris et inflati conplevit murmure buxi
perque leves domitis invecta leonibus auras
'inrita sacrilega iactas incendia dextra,
Turne!' ait. 'eripiam: nec me patiente cremabit 540
ignis edax nemorum partes et membra meorum.'

e)

14.542-608

intonuit dicente dea, tonitrumque secuti
 cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi,
 aeraque et tumidum subitis concursibus aequor
 Astraei turbant et eunt in proelia fratres. 545
 e quibus alma parens unius viribus usa
 stuppea praecepit Phrygiae retinacula classis,
 fertque rates pronas medioque sub aequore mergit;
 robore mollito lignoque in corpora verso
 in capitum faciem puppes mutantur aduncae, 550
 in digitos abeunt et crura natantia remi,
 quodque prius fuerat, latus est, mediisque carina
 subdita navigiis spinae mutatur in usum,
 lina comae molles, antennae bracchia fiunt,
 caeruleus, ut fuerat, color est; quasque ante timebant, 555
 illas virgineis exercent lusibus undas
 Naides aequoreae durisque in montibus ortae
 molle fretum celebrant nec eas sua tangit origo;
 non tamen oblatae, quam multa pericula saepe
 pertulerint pelago, iactatis saepe carinis 560
 subposuere manus, nisi siqua vehebat Achivos:
 cladis adhuc Phrygiae memores odere Pelasgos
 Neritiaeque ratis viderunt fragmina laetis
 vultibus et laetis videre rigescere puppim
 vultibus Alcinoi saxumque increescere ligno. 565
 Spes erat, in nymphas animata classe marinas
 posse metu monstri Rutulum desistere bello:
 perstat, habetque deos pars utraque, quodque deorum est
 instar, habent animos; nec iam dotalia regna,
 nec sceptrum soceri, nec te, Lavinia virgo, 570
 sed vicisse petunt deponendique pudore
 bella gerunt, tandemque Venus victricia nati
 arma videt, Turnusque cadit: cadit Ardea, Turno
 sospite dicta potens; quam postquam barbarus ignis
 abstulit et tepida latuerunt tecta favilla, 575
 congerie e media tum primum cognita praepes
 subvolat et cineres plausis everberat alis.
 et sonus et macies et pallor et omnia, captam
 quae deceant urbem, nomen quoque mansit in illa
 urbis, et ipsa suis deplangitur Ardea pennis. 580
 Iamque deos omnes ipsamque Aeneia virtus
 Iunonem veteres finire coegerat iras,
 cum, bene fundatis opibus crescentis Iuli,
 tempestivus erat caelo Cythereius heros.
 ambieratque Venus superos colloque parentis 585
 circumfusa sui 'numquam mihi' dixerat 'ullo
 tempore dure pater, nunc sis mitissimus, opto,
 Aeneaeque meo, qui te de sanguine nostro
 fecit avum, quamvis parvum des, optime, numen,
 dummodo des aliquod! satis est inamabile regnum 590
 adspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.'

adsensere dei, nec coniunx regia vultus
inmotos tenuit placatoque adnuit ore;
tum pater 'estis' ait 'caelesti munere digni,
quaeque petis pro quoque petis: cape, nata, quod optas!' 595
fatus erat: gaudet gratesque agit illa parenti
perque leves auras iunctis invecta columbis
litus adit Laurens, ubi tectus harundine serpit
in freta flumineis vicina Numicius undis.
hunc iubet Aeneae, quaecumque obnoxia morti, 600
abluere et tacito deferre sub aequora cursu;
corniger exsequitur Veneris mandata suisque,
quicquid in Aenea fuerat mortale, repurgat
et respersit aquis; pars optima restitit illi.
lustratum genetrix divino corpus odore 605
unxit et ambrosia cum dulci nectare mixta
contigit os fecitque deum, quem turba Quirini
nuncupat Indigetem temploque arisque recepit.